

KRONIKK

Matforsyning på EU-dagsordenen

De senere års reformer av EUs felles landbrukspolitikk har gått i retning av å gjøre landbrukspolitikken mer markedsstyrt. Stigende verdensmarkedspriser på flere landbruksprodukter har igjen gjort spørsmålet om matforsyning dagsaktuelt, skriver kronikkforfatteren.

Etter en langvarig periode med lave matvarepriser begynte verdensmarkedsprisene på flere jordbruksprodukter å stige mot slutten av 2006. Prisveksten fortsatte gjennom 2007 og ut i 2008.

Høye matvarepriser legger press på styresmaktene. EUkommisjonen presenterte tidligere i år et kommuniqué der de skisserer tre komplementære tiltak mot matvareprisene: tiltak for å mildne de kortsiktige virkningene av matvareprisveksten, tiltak for å øke tilgangen på landbruksprodukter og trygge matvaresikkerheten på lengre sikt, og tiltak for å bidra til en global handling på området. Blant annet vil gjennomgangen av Den felles landbrukspolitikk, den såkalte helsesjekken, brukes til å gjennomføre enkelte tiltak for å redusere presset på matvaremarkedene.

EUs intervensjonslagre er langt på vei blitt solgt ned. Ifølge Kommisjonen vil en midlertidig fjerning av brakkleggingskravet for 2008 og en midlertidig opphevelse av importvernet på de fleste kornsorter også kunne bidra til å redusere noe av presset i de europeiske matmarkedene.

Brakkleggingskravet, som krever at ti prosent av landbruksarealet i EU til enhver tid skal ligge brakk, ble innført for å få bukt med overproduksjon, og har vært en sentral del av Den felles landbrukspolitikk de senere årene. Kommisjonen sender med opphevingen av kravet et sterkt signal om at det er ønskelig med en kraftig økning i EUs kornproduksjon, noe som igjen vil kunne øke utbudet i markedet og dermed motvirke noe av presset på kornprisene.

Fjerningen av toll på de fleste kornprodukter vil ved å øke utbudet i teorien også kunne bidra til å redusere presset på kornmarkedet i EU. Hvorvidt dette tiltaket vil ha en særlig merkbar effekt kan likevel betviles. De høye verdensmarkedsprisene ligger på omtrent samme nivå som EUprisen. Det er derfor lite sannsynlig at suspensjonen av tollsatsene vil føre til betydelig økt import med påfølgende intern prisnedgang.

Et av virkemidlene i de senere års reformer av Den felles landbrukspolitikk er en deregulering av markedsordningene. Fra Kommisjonens side har blitt hevdet at en mer markedsrettet landbrukssektor vil være i bedre stand til å kunne møte et stramt marked med høyere produksjon, og dermed bidra til å lindre presset i markedet. Samtidig har politikken bak disse reformene blitt utviklet i en markedsituasjon karakterisert av overskuddsproduksjon og lave verdensmarkedspriser. Det er dermed usikkert om den politikken Kommisjonen fører vil kunne bidra med den ønskede effekten i dagens markedsituasjon.

Det første møtet mellom EUs landbruksministre siden Frankrike tok over formannskapet i juli i år viste at flere medlemsland er uenig med Kommisjonens politikk. Blant annet ble det hevdet at EUs bønder vil være bedre tjent med en landbrukspolitikk sterkt forankret i pilar 1 (markedsordninger og direkttestøtte) i møtet med nye utfordringer. Den spanske delegasjonen ønsket også et økt fokus på matforsyning og hevdet at matforsyningen vil kunne komme i fare som følge av noen Kommisjonens endringsforslag.

Spania er ikke alene om å tenke matvaresikkerhet i et marked karakterisert av høye priser. I forbindelse med behandlingen av "Farm Bill" i USA, uttalte den republikanske politikeren Adam Putnam til Washington Post at "[det] prinsipielle formålet med den amerikanske jordbrukspolitikken er å garantere at vi ikke er like avhengige av

” Sikker tilgang på matvarer er likevel mer enn et handelsspørsmål

mat fra andre land som vi er av drivstoff". Kongressen overstyrte Bushadministrasjonen, og vedtok lovforslaget som vil solid økonomisk støtte til landbruket i USA.

Virkingen av høye matvarepriser på matforsyningen er også et sentralt tema i Storbritannia, der det britiske miljø og matdepartementet, Defra, nylig utga notatet "Ensuring the UK's Food Security in a Changing World" for å skape debatt rundt Storbritannias matforsyning. Samtidig har myndighetene lansert en kampanje mot kasting av mat som en del av en ny strategi for britisk matvarepolitikk. Opp til en tredel av all mat kjøpt for hjemmeforbruk i Storbritannia blir ifølge myndighetene kastet, totalt 6,7 millioner tonn per år. Britiske myndigheter hevder likevel at en velfungerende verdenshandel er sentralt i å sikre verdens matforsyning, og ønsker en videre liberalisering av handelen gjennom WTOforhandlingene og ytterligere reformer av Den felles landbrukspolitikk. Flere utviklingslands bekymring rundt tilgangen til å sikre egen matproduksjon var dog sentralt da WTOforhandlingene i Genève i sommer gikk i stå.

Sikker tilgang på matvarer er likevel mer enn et handelsspørsmål. Opptøyer fra India til Burkina Faso og Haiti har vist at matvarepriser også er et sikkerhetsspørsmål. Blant annet vil vedvarende høye mat og råvarepriser kunne skape konflikter over knappe ressurser og økt forflytning av mennesker. Effekten av høye matvarepriser bør derfor også stå sentralt i Europeisk sikkerhetspolitikk.

Befolkningsvekst, urbanisering og velstandsøkning vil fortsette å øke etterspørselen etter landbruksprodukter. Samtidig vil klimaendringer som følge av global oppvarming kunne ha vesentlig virkning på produksjonen. Det er med andre ord lite som tyder på at matvareprisene vil synke tilbake til de historisk lave nivåene de har ligget på de siste tretti årene. Situasjonen der landbruksproduksjonen ikke klarer å holde følge med etterspørselen har kommet som et resultat av en global brist på investeringer i landbruket – et område det haster å øke fokus på. Med noen av sine tiltak gir EUkommisjonen inntrykk av å bevege seg i riktig retning på dette området, men løfter må følges opp med handling om de skal være av betydning.

Anders Andgard

Utredning ved Landbrukets Utredningskontor

